

COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

REPUBLICA MOLDOVA

ALEGERI PARLAMENTARE
6 martie 2005

RAPORT FINAL PRIVIND MONITORIZAREA
PROCESULUI ELECTORAL

Chișinău
15 mai 2005

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Acest proiect este implementat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), al Agenției Suedeze pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare (SIDA), al Fundației Eurasia, al Ambasadei Statelor Unite la Chișinău și al Institutului Democratice Național (NDI). Punctele de vedere exprimate în acest raport nu reprezintă neapărat și punctele de vedere ale organizațiilor finanțatoare.

CUPRINS

I. REZUMAT ȘI CONCLUZII

II. PROCESUL ELECTORAL

1. Fixarea datei alegerilor

2. Perioada electorală

2.1. *Autoritățile publice centrale*

2.1.1. *Angajamente asumate*

2.1.2. *Deficiențe înregistrate*

2.2. *Autoritățile publice locale*

2.2.1. *Liste electorale*

2.2.2. *Tratamentul concurenților electorali*

2.2.3. *Locurile speciale de afișaj electoral*

2.3. *Administrarea alegerilor*

2.3.1. *Comisia Electorală Centrală*

A. *Asigurarea dreptului de vot*

B. *Măsuri suplimentare pentru asigurarea dreptului de vot*

C. *Reflectarea alegerilor în mass-media*

D. *Transparența procesului electoral*

2.3.2. *Consiliile electorale de circumscripție*

2.3.3. *Birourile electorale ale secțiilor de votare*

2.4. *Concurenți electorali și campania electorală*

2.4.1. *Concurenți electorali*

2.4.2. *Agitația electorală*

A. *Acțiuni de campanie*

B. *Materiale electorale publicitare*

2.4.3. *Fonduri electorale*

3. Ziua alegerilor

3.1. *Organizarea secțiilor de votare*

3.2. *Circumstanțele și procedurile de vot*

4. Observarea procesului electoral

4.1. *Observatori internaționali*

4.2. *Observatori naționali*

5. Evaluarea caracterului alegerilor

5.1. *MIOA*

5.2. *COALIȚIA 2005*

6. Perioada postelectorală

III. RECOMANDĂRI

IV. ANEXE

1. *Rezultatele alegerilor pe țară*

2. *Reprezentarea femeilor pe listele de candidați*

3. *Profilul sociologic al Parlamentului de legislatura a XVI-a*

4. *Numărul femeilor alese în Parlament*

V. INFORMAȚII DESPRE PROIECT ȘI MULȚUMIRI

I. REZUMAT ȘI CONCLUZII

Alegerile parlamentare din 6 martie 2005 s-au desfășurat cu respectarea parțială a standardelor și principiilor OSCE în domeniul alegerilor, consfințite prin Documentul de la Copenhaga adoptat în 1990 și a angajamentelor și obligațiilor pe care și le-a asumat Republica Moldova în calitate sa de stat membru al Consiliului Europei. Principalele probleme care au adus atingere standardelor internaționale în materie de alegeri au fost remarcate în perioada anterioară datei alegerilor. Campania electorală pentru alegerile parlamentare din 6 martie 2005 s-a desfășurat cu încălcarea standardelor privind alegerile libere și corecte. Votul exprimat de alegători în ziua alegerilor a fost exercitat, în general, în mod liber, fără însă ca acesta să fi fost bazat pe o informare amplă și deplină a alegătorilor cu privire la procesul electoral.

Perioada electorală a debutat cu stabilirea și anunțarea de către Parlamentul Republicii Moldova a datei alegerilor parlamentare, de o manieră care a prejudiciat procedura de adoptare și publicare a hotărârilor Parlamentului.

Perioada electorală s-a caracterizat prin relații ostile între principalii concurenți electorali; lipsa unei atmosfere dinamice a campaniei electorale; lipsa egalității de șanse ale competitorilor electorali; dificultăți în ceea ce privește accesul opoziției la mijloacele mass-media; implicarea nejustificată a structurilor de forță în campania electorală; tratamentul diferențiat al concurenților din partea autorităților publice centrale și locale, precum și prin utilizarea resurselor publice în scop electoral. Acestea relevă conturarea unor tendințe negative în evoluția procesului electoral din Republica Moldova, constatate la alegerile locale din 2003.

Monitorizarea scrutinului parlamentar a scos, de asemenea, în evidență existența unor deficiențe serioase în ceea ce privește asigurarea dreptului de vot – în special pentru studenți, cetățenii moldoveni domiciliați în regiunea transnistreană și cei aflați peste hotare – și actualizarea listelor electorale. Numărul redus de participanți la alegeri din categoriile de cetățeni sus-menționate și, dimpotrivă, numărul mare de alegători incluși în listele electorale suplimentare confirmă acest lucru.

Procesul de vot din ziua alegerilor s-a desfășurat în mare parte într-o atmosferă liberă, alegătorii nefiind împiedicați să-și exercite în mod liber și secret dreptul de vot. Cu toate acestea, a fost remarcat și un șir de nereguli care denotă organizarea imperfectă a procesului de votare.

Problemele remarcate în perioada electorală și în ziua alegerilor ar fi putut fi evitate, cel puțin în parte, dacă autoritățile publice responsabile ar fi dat curs recomandărilor comune ale Consiliului Europei și ale OSCE aprobate de Comisia de la Veneția în iunie 2004.

Date fiind deficiențele readuse în atenția opiniei publice de scrutinul parlamentar din 2005, câteva probleme fundamentale ar trebui să constituie obiectul unor preocupări serioase și constante din partea autorităților responsabile în vederea optimizării condițiilor legislative, instituționale și procedurale pentru asigurarea unor alegeri viitoare libere și corecte. Aceste preocupări ar trebui să vizeze: crearea și asigurarea unor șanse egale pentru toți concurenții electorali; perfecționarea reglementărilor, mecanismelor și a practicilor privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă; stabilirea și asigurarea unor condiții optime de votare pentru toate categoriile de alegători, și ameliorarea procesului de actualizare a listelor electorale.

Grupul de lucru "Monitorizarea procesului electoral" din cadrul Coaliției 2005 își exprimă disponibilitatea de a conlucra cu autoritățile publice responsabile, Comisia Electorală Centrală (CEC), partidele politice interesate în vederea ameliorării cadrului legislativ cu privire la alegeri, procedurilor electorale și a celor complementare lor, cu scopul asigurării condițiilor optime pentru desfășurarea viitoare a unor alegeri libere și corecte în Republica Moldova.

II. PROCESUL ELECTORAL

1. Fixarea datei alegerilor

Prin Hotărârea nr. 444-XV din 24.12.04, Parlamentul Republicii Moldova a stabilit data de 6 martie 2005 pentru desfășurarea alegerilor Parlamentului. Selectarea zilei alegerilor parlamentare a fost făcută în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova. Cu toate acestea, momentul ales pentru anunțarea datei alegerilor a fost impropriu, iar procedurile privind adoptarea și intrarea în vigoare a Hotărârii nr. 444-XV privind stabilirea datei alegerilor nu au fost respectate.

2. Perioada electorală

Perioada electorală a fost monitorizată de 38 de observatori pe termen lung (OTL). Dintre aceștia 32 au observat procesul electoral în raioanele Republicii Moldova, 2 în municipiile Chișinău și Bălți, 3 în Gagauz Yeri și 1 a monitorizat activitatea CEC. Cei 38 de OTL au fost supervizați de 7 coordonatori regionali în Bălți, Cahul, Căușeni, Chișinău, Comrat, Orhei și Soroca. Informația a fost colectată săptămânal pe baza unui chestionar-tip, care a inclus întrebări referitoare la desfășurarea procesului electoral în ansamblu, respectarea legislației electorale de către autoritățile publice centrale și locale, activitatea organelor electorale, modul de desfășurare a campaniei electorale, comportamentul concurenților electorali etc. Pe baza informației colectate au fost elaborate 5 rapoarte periodice de monitorizare a procesului electoral¹.

2.1. Autoritățile publice centrale

2.1.1. Angajamente asumate

Instituțiile centrale ale puterii de stat și-au luat angajamentul să asigure desfășurarea unor alegeri parlamentare libere și corecte. În vederea asigurării unor garanții privind caracterul liber și corect al alegerilor, șeful statului a lansat la 05.07.2004 inițiativa intitulată "Garanțiile proceselor democratice și libertatea mijloacelor de informare în masă".

În același scop, a fost adoptată la 16.07.2004 Legea pentru ratificarea Convenției privind standardele alegerilor democratice, drepturilor și libertăților electorale în statele membre ale CSI, iar posturilor de radio și televiziune li s-a recomandat să respecte standardele pentru instituțiile publice elaborate de Consiliul Europei (CE) și Misiunea OSCE din Republica Moldova. De asemenea, șeful statului a adresat mai multor instituții și organisme internaționale o invitație oficială să desfășoare activități de monitorizare a alegerilor parlamentare din Republica Moldova.

2.1.2. Deficiențe înregistrate

În urma monitorizării procesului electoral, în pofida angajamentelor asumate, observatorii au remarcat un șir de deficiențe care au afectat integritatea procesului electoral. Cele mai

¹ Rapoartele periodice de monitorizare a procesului electoral pot fi găsite pe <http://www.alegeri2005.md/monitoring>.

grave deficiențe au constat în agresiunea de către reprezentanții forțelor de ordine a unui candidat la funcția de deputat din partea PSDM și a doi susținători ai BMD și în intimidarea alegătorilor și a agenților economici, care au sprijinit în mare parte formațiunile de opoziție.

În același context, este de remarcat că după lansarea inițiativei privind “Garanțiile proceselor democratice și libertatea mijloacelor de informare în masă” nu au urmat acțiuni concrete în acest sens. Dimpotrivă, relațiile dintre putere și opoziție s-au înrăutățit semnificativ pe fundalul unor acuzații reciproce și ca urmare a intentării unei cauze penale liderului BMD, Serafim Urechean. Au fost ignorate majoritatea recomandărilor comune ale CE și OSCE cu privire la drepturile electorale și la administrarea alegerilor, aprobate în iunie 2004 de Comisia de la Veneția.

Regretabile au fost și tentativele repetate de stigmatizare publică a PPCD. Singurul post public de televiziune cu acoperire națională “Moldova 1” a difuzat în timpii de antenă gratuit oferit pentru 4 candidați independenți un material denigrator la adresa PPCD intitulat “Opriti extremismul”. Potrivit lui Ștefan Matei, unul din cei 4 candidați, fiind abordat de unul din consilierii șefului statului, acesta a refuzat să consimtă acordarea propriilor timpii de antenă pentru difuzarea materialului menționat. Aceasta denotă implicarea tacită a uneia din principalele instituții publice centrale în tentativa respectivă de stigmatizare a PPCD.

Observatorii au raportat, de asemenea, cazuri de implicare nejustificată a structurilor de forță în campania electorală. Acest fenomen s-a manifestat în principal prin obstrucționarea acțiunilor de campanie desfășurate preponderent de concurenții electorali de opoziție. Monitorizarea dinamicii procesului electoral a scos în evidență implicarea tot mai activă a structurilor de forță în campania electorală începând cu a doua jumătate a lunii ianuarie 2005. În urma sesizărilor repetate din partea concurenților electorali, instituțiilor internaționale și ale Coaliției 2005, formele de implicare a acestor structuri în campania electorală au devenit mai discrete în a doua jumătate a lunii februarie 2005. Totodată, în pofida sesizărilor amintite, s-a putut constata o diversificare a acestor forme.

Pe lângă acestea, pe parcursul întregii perioade electorale s-au menținut tendințele, conturate în scrutinele precedente, de utilizare a resurselor publice în scop electoral, preponderent de către reprezentanții partidului de guvernământ, și de tratament inegal al concurenților electorali.

2.2. Autoritățile publice locale

Principalele sarcini ce le revin autorităților publice locale în vederea organizării eficiente a alegerilor constau în actualizarea listelor electorale și asigurarea unor condiții egale pentru desfășurarea nestingherită a agitației electorale de către toți concurenții electorali, inclusiv oferirea spațiului pentru organizarea întâlnirilor cu alegătorii, stabilirea și amenajarea locurilor speciale de afișaj electoral. În urma monitorizării pe termen lung, s-a constatat că autoritățile publice locale și-au onorat parțial aceste obligații.

2.2.1. Liste electorale

Una din principalele probleme pentru care urmează a fi găsită o soluție durabilă rămâne a fi cea legată de actualizarea listelor electorale. Acest lucru a fost constatat prin observarea propriu-zisă a acestui proces, dar și în urma votării care indică o sporire de la 5,4% în 2001 la 7% în 2005 a numărului de alegători incluși în listele suplimentare. În context, observatorii au remarcat că nu a fost respectat art. 22 lit. q) din Codul electoral care obligă autoritățile locale să furnizeze anual date CEC, pe baza cărora aceasta trebuie să verifice și să actualizeze listele electorale. În plus, într-o serie de localități din raioanele Cantemir,

Florești, Sîngerei și Ștefan-Vodă a trenat procesul de întocmire a listelor electorale, actualizarea lor fiind cu 10 zile înainte de data alegerilor încă în curs de desfășurare.

Pe de altă parte, într-un șir de localități, deși procesul de întocmire a listelor electorale s-a încheiat în termenii prescriși de legislație, acestea au fost predate cu întârziere birourilor electorale ale secțiilor de votare, organe care, potrivit art. 30 lit. a) din Codul electoral, sînt obligate să verifice aceste liste și să le aducă la cunoștință publică cel mai tîrziu cu 10 zile înainte de data alegerilor.

Date fiind acestea, listele electorale au prezentat numeroase erori de conținut, fapt confirmat de observatori în ziua alegerilor. În 137 de secții de votare observatorii au semnalat cazuri în care cetățenilor nu li s-a permis să voteze din cauza listelor electorale imperfecte. Principalele erori au constat în: introducerea în listele electorale a persoanelor care nu au împlinit vîrsta de 18 ani sau a persoanelor decedate; lipsa datelor de identificare a actelor de identitate, referitoare la anul nașterii etc.; excluderea într-un șir de localități din listele de bază a cetățenilor moldoveni aflați peste hotare și a studenților, inclusiv a celor care nu au intrat în posesia certificatelor pentru drept de vot.

Observatorii au constatat, de asemenea, că într-un număr important de localități listele electorale nu au fost afișate cu cel puțin 10 zile înainte de data alegerilor. Toate acestea, inclusiv faptul că primăriile din mai multe localități nu au în dotare mijloacele tehnice cuvenite și lipsa unui registru electronic integrat al listelor electorale determină calitatea scăzută a procesului de actualizare a acestor liste.

2.2.2. Tratatamentul concurenților electorali

O altă problemă importantă o constituie neasigurarea de condiții egale pentru toți concurenții electorali. Observatorii au remarcat cazuri de obstrucționare a agitației electorale, de neasigurare a localurilor pentru organizarea întîlnirilor cu alegătorii, precum și cazuri în care s-au exercitat presiuni asupra alegătorilor pentru a se asigura prezența acestora la întîlnirile cu caracter electoral. Evaluarea întregii perioade electorale scoate în evidență faptul că partidul de guvernămînt a fost favorizat mai mult decît ceilalți concurenți electorali.

2.2.3. Locurile speciale de afișaj electoral

Observatorii au semnalat deficiențe și în ceea ce privește asigurarea locurilor speciale de afișaj electoral. În cîteva localități din raioanele Rîșcani și Ștefan-Vodă autoritățile locale nu au adoptat decizii privind stabilirea locurilor speciale de afișaj electoral. Pe de altă parte, în unele localități din raioanele Anenii Noi, Drochia, Rîșcani, Strășeni, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești și Ungheni, deși au fost stabilite asemenea locuri, nu au fost amenajate panouri pentru afișaj electoral. În același timp, observatorii au remarcat că într-un șir de localități din raioanele Cahul, Drochia, Fălești, Ialoveni, Orhei, Strășeni și Ungheni locurile speciale de afișaj electoral au fost insuficiente fie ca număr, fie ca dimensiuni.

Această sare de fapt a determinat într-o anumită măsură amplasarea nereglementară a posterelor electorale și, în consecință, urmărirea administrativă a agitatorilor electorali. Pe lîngă aceste probleme, observatorii au remarcat, de asemenea, și cazuri de intimidare a alegătorilor și de utilizare a resurselor administrative în scop electoral de către reprezentanții PCRM, BMD și UCM.

2.3. Administrarea alegerilor

Alegerile în Republica Moldova se administrează printr-un sistem de organe electorale din trei nivele: Comisia Electorală Centrală (CEC), consiliile electorale de circumscripție și birourile electorale ale secțiilor de votare.

2.3.1. *Comisia Electorală Centrală*²

CEC, ca organ ierarhic superior de specialitate, a depus eforturi apreciabile pentru organizarea scrutinului parlamentar. Observatorii au remarcat deschiderea și receptivitatea CEC față de recomandările acestora în vederea ameliorării procesului electoral. În perioada electorală CEC a adoptat peste 400 de hotărâri, cele mai importante vizînd administrarea alegerilor, monitorizarea alegerilor și reflectarea lor în mijloacele de informare în masă, asigurarea dreptului de vot și examinarea sesizărilor, contestațiilor și demersurilor din partea concurenților electorali.

A. Asigurarea dreptului de vot

Principalele curențe în ceea ce privește administrarea alegerilor rămîn a fi cele care țin de asigurarea dreptului de vot, în special pentru studenți și pentru cetățenii moldoveni aflați în regiunea transnistreană și peste hotare. Pînă la desfășurarea alegerilor viitoare se impune astfel identificarea unor soluții în măsură să remedieze problemele asigurării dreptului de vot pentru categoriile menționate.

- ***Votul studenților***

Prin Hotărîrea nr. 723 din 28.01.05 CEC a adoptat Instrucțiunea cu privire la unele particularități de efectuare a votării la alegerile parlamentare din 6 martie 2005. În conformitate cu aceasta, studenții fără reședință în localitățile de studiu și fără certificate pentru drept de vot urmau să voteze la secțiile de votare din raza domiciliului permanent. La insistența unor organizații studențești și a unor concurenți electorali, CEC a decis să amelioreze regimul de participare a studenților la alegeri. Studenților interesați, fără reședință în localitățile de studiu, li s-a oferit posibilitatea să voteze în aceste localități în baza certificatelor pentru drept de vot, care s-au eliberat de CEC pentru studenții din mun. Chișinău și de consiliile electorale de circumscripție pentru cei din centrele academice corespunzătoare.

Cu toate acestea, deși s-a atenționat asupra faptului că, datorită procedurii noi de participare la alegeri a studenților fără reședință în localitățile de studiu, numărul studenților care se vor prezenta la organele electorale pentru a-și obține certificatele pentru drept de vot ar putea fi foarte redus, CEC a depus eforturi insuficiente în vederea organizării unei campanii de informare a acestei categorii de alegători privind procedura de eliberare a certificatelor respective și modalitățile de exercitare propriu-zisă a dreptului de vot. Una din consecințele directe ale acestei stări de fapt a fost participarea redusă a studenților la alegeri.

- ***Votul cetățenilor moldoveni din regiunea transnistreană***

Ca și în cazul alegerilor precedente votarea nu s-a desfășurat pe teritoriul situat la est de râul Nistru. În urma refuzului autorităților autoproclamate transnistrene de a da curs solicitării CEC privind deschiderea secțiilor de votare în regiunea transnistreană, cu respectarea standardelor internaționale și a legislației Republicii Moldova în materie de alegeri, la 18 februarie 2005 CEC a adoptat Hotărîrea cu privire la modul de participare a cetățenilor Republicii Moldova din localitățile situate în stînga Nistrului, din municipiul Bender și din unele localități ale raionului Căușeni. Aceasta a prevăzut arondarea

² www.cec.md.

cetățenilor moldoveni din regiunea transnistreană la nouă secții de votare deschise pe teritoriul controlat de autoritățile de la Chișinău.

Luînd act de asigurarea unor condiții minime de participare la alegeri pentru această categorie de cetățeni, observatorii au remarcat neglijarea recomandărilor repetate din partea societății civile referitor la asigurarea transportului alegătorilor respectivi la secțiile de votare din localitățile subordonate Chișinăului, precum și la desfășurarea unei campanii de informare a acestora. Ignorarea asigurării unor condiții suplimentare pentru cetățenii moldoveni din stînga Nistrului a determinat o rată scăzută de participare a acestora la alegeri. Din cei aproximativ 100 mii de cetățeni moldoveni din regiunea transnistreană la votare au participat în jur de 8200 alegători (8,2%).

- ***Votul cetățenilor moldoveni aflați peste hotare***

O rată scăzută de participare la alegeri a fost constată și în cazul cetățenilor moldoveni aflați în străinătate. Din cele câteva sute de mii de cetățeni moldoveni aflați în străinătate la votare au participat în jur de 10 mii de alegători (2%). Această stare de fapt s-a datorat deschiderii a doar 23 de secții de votare peste hotare, numai pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova. Autoritățile responsabile ar fi trebuit să caute posibilități de deschidere a unor secții de votare suplimentare cel puțin în statele în care moldovenii sînt prezenți în număr mare (Grecia, Italia, Portugalia, România, Rusia, Spania etc.).

Constatînd disponibilitatea instituțiilor europene să ofere sprijin în acest sens, disponibilitate confirmată prin Rezoluția Parlamentului European pentru Moldova din 25.02.05, rămîne inexplicabilă lipsa unor demersuri pe lângă aceste instituții din partea autorităților responsabile de la Chișinău în vederea creării condițiilor pentru participarea la alegeri a cetățenilor moldoveni aflați peste hotare.

B. Măsuri suplimentare pentru asigurarea dreptului de vot

CEC a dat curs recomandării Coaliției 2005 de a permite exercitarea dreptului de vot în baza actelor de identitate cu termenul de valabilitate expirat, fiind astfel soluționată problema celor circa 100 000 de cetățeni cu drept de vot care, potrivit datelor DTI, dețin acte de identitate cu termen de valabilitate expirat. De asemenea Guvernul a dat curs solicitării Coaliției 2005 și a prelungit termenul de valabilitate al pașapoartelor de tip sovietic în același scop. În altă ordine de idei, este regretabil faptul că nu au fost luate măsurile necesare în vederea clarificării procedurii de votare a persoanelor care au și domiciliu și reședință, ceea ce a determinat introducerea concomitentă a unui șir de alegători în două liste electorale de bază.

Observatorii au luat notă cu satisfacție de decizia CEC privind aplicarea ștampilei "Votat" în actele de identitate ca urmare a participării alegătorilor la votare, ceea ce a fost în măsură să contribuie la diminuarea fenomenului "votului multiplu". Cu toate acestea, procedura în cauză a fost popularizată insignifiant, aceasta nefiind cunoscută de către unele birouri electorale ale secțiilor de votare și de către o parte din alegători, unii dintre care, din varii motive, au renunțat la dreptul de vot pentru ca să nu li se aplice ștampila "Votat" în actele de identitate.

C. Reflectarea alegerilor în mass-media

Observatorii au apreciat Concepția și Regulamentul de reflectare a campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, adoptate pe 6 și, respectiv, pe 8 ianuarie 2005, drept restrictive. Prevederile acestor documente au determinat autocenzura și au periclitat

posibilitatea reflectării ample a campaniei electorale, în mod special, prin limitarea dezbaterilor electorale la ultima lună a perioadei electorale. Mai mult, întârzierea cu 10 zile de la începutul perioadei electorale a adoptării Concepției reflectării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare de către instituțiile audiovizualului a permis instituțiilor mass-media interesate să favorizeze în acest interval de timp anumiți concurenți electorali, fără a risca să fie sancționate pentru aceasta.

În pofida extinderii, din 23 februarie 2005, a timpului prevăzut inițial pentru organizarea dezbaterilor electorale la un post public tv sau radio cu 90 de minute zilnice, inclusiv în zilele de duminică, faptul că organizarea dezbaterilor electorale nu a demarat o dată cu începutul campaniei electorale și că extinderea timpului destinat acestor dezbateri s-a acceptat abia la sfârșitul acestei campanii a prejudiciat informarea operativă, deplină și obiectivă a alegătorilor la principalele etape ale procesului electoral.

D. *Transparența procesului electoral*

O deficiență importantă constatată în urma monitorizării procesului electoral este gradul redus de transparență a acestui proces. În pofida recomandărilor primite, CEC nu a întreprins măsurile necesare în vederea publicării hotărârilor sale în *Monitorul oficial*.

2.3.2. *Consiliile electorale de circumscripție*

Consiliile electorale de circumscripție au fost constituite în termenele prescrise de legislație. În linii mari, acestea și-au îndeplinit corect îndatoririle. Cu toate acestea, a fost constatat refuzul președintelui consiliului electoral de circumscripție Florești să pună la dispoziția observatorilor deciziile emise de acest consiliu și de a permite accesul acestora la unele ședințe ale organului electoral respectiv. De asemenea, gradul de imparțialitate a unor membri ai consiliilor electorale de circumscripție a putut fi pus la îndoială din motive de subordonare administrativă sau de afiliere neformală a acestora la unele formațiuni politice.

2.3.3. *Birourile electorale ale secțiilor de votare*

Cît privește constituirea birourilor electorale ale secțiilor de votare, au fost sesizate unele abateri de la calendarul electoral. De asemenea, s-a remarcat pregătirea insuficientă a membrilor unor birouri electorale ale secțiilor de votare din raioanele Căușeni, Rîșcani și Taraclia, precum și partizanatul unor funcționari electorali de nivel inferior, care au desfășurat agitație electorală în favoarea PCRM și BMD.

Observatorii au remarcat dotarea tehnică inadecvată a consiliilor electorale de circumscripție și a birourilor electorale ale secțiilor de votare, fapt care a constituit uneori un impediment pentru aceștia în vederea accesului lor la deciziile organelor electorale respective.

2.4. *Concurenți electorali și campania electorală*

2.4.1. *Concurenți electorali*

La scrutinul parlamentar au participat 23 de concurenți electorali, inclusiv 2 blocuri electorale, 9 partide sau mișcări social-politice și 12 candidați independenți³. Principalii concurenți electorali au fost Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), Blocul "Moldova Democrată" (BMD) și Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD).

³ www.alegeri2005.md.

Relațiile dintre aceștia în perioada electorală pot fi caracterizate drept tensionate. Această stare de fapt a luat început încă în perioada preelectorală ca urmare a intentării de cauze penale unor lideri de opoziție. O dată cu apropierea sfârșitului campaniei electorale relațiile dintre principalii concurenți electorali s-au deteriorat și mai mult. PCRМ și BMD s-au învinuit reciproc de relații obscure cu lumea interlopă, raporturile dintre PCRМ și PPCD s-au înrăutățit în urma tentativelor de stigmatizare publică a ultimei, iar cele dintre PPCD și BMD au intrat într-un con de umbră ca urmare a unor atacuri reciproce la adresa profilului moral al liderilor acestora.

2.4.2. Agitația electorală

A. Acțiuni de campanie

Principalele acțiuni de campanie desfășurate de concurenții electorali au fost întâlnirile cu alegătorii. Cea mai mare parte a acestora au fost organizate în a doua jumătate a perioadei electorale. Desfășurarea întâlnirilor electorale s-a produs, în general, într-o atmosferă liberă. Totuși, au fost remarcate mai multe cazuri de îngrădire a agitației electorale prin obstrucționarea întâlnirilor cu alegătorii. Cea mai mare parte a acestor cazuri a vizat formațiunile de opoziție.

Pe lângă aceasta, au fost relevate cazuri în care reprezentanți ai PCRМ, BMD și UMPR au distribuit în campania electorală mijloace bănești și ajutoare umanitare în scop electoral, încălcându-se astfel art. 38 alin. (7) din Codul electoral.

De asemenea, s-a remarcat că PCRМ, PPCD, BMD și PȚCDM au admis elemente de agitație electorală înainte de începerea campaniei electorale.

B. Materiale electorale publicitare

În campania electorală au fost remarcate puține materiale electorale. Principala explicație ține de caracterul restrictiv al Codului electoral care obligă autoritățile publice locale să asigure un minim de locuri speciale de afișaj electoral. În pofida acestei obligațiuni minime, autoritățile publice locale și-au onorat parțial această sarcină.

Majoritatea concurenților electorali nu au respectat obligația de a afișa posterele electorale publicitare numai în locurile speciale de afișaj electoral. Postere ale PCRМ, PPCD, BMD, PSDM, BEPR, UMPR, PȚCDM, PDSEM, candidaților independenți Silvia Kirillov, Ștefan Matei, Tudor Tătaru au putut fi remarcate în locuri neautorizate. În unele cazuri responsabile de această stare de lucruri au fost mai curînd autoritățile publice locale care nu au dispus amenajarea unor astfel de locuri sau au dispus amenajarea unor panouri pentru afișaj electoral de dimensiuni mici. În celelalte cazuri încălcarea prevederilor Codului electoral le revine concurenților electorali.

Observatorii au semnalat faptul că posterele electorale ale PCRМ, PPCD, BMD, BEPR, MSPRR, UCM, UMPR, PȚCDM, PDSEM nu au conținut informațiile cerute de art. 47 (5) din Codul electoral (data tipăririi, tirajul și denumirea tipografiei care le-au tipărit). Aceste date au lipsit și de pe posterele candidaților independenți Ștefan Matei și Andrei Ivanțoc.

2.4.3. Fonduri electorale

Concurenții electorali au informat CEC în privința cheltuielilor efectuate în campania electorală. Sumele raportate de aceștia nu depășesc plafonul financiar al fondurilor electorale stabilit de CEC. Cu toate acestea, nici un concurent electoral nu și-a onorat obligația prevăzută de art. 38 alin. (1) lit. a) din Codul electoral de a declara în presa de

circulație republicană mijloacele financiare și alte forme de susținere materială a activității lor.

3. Ziua alegerilor

Pentru ziua alegerilor CEC a acreditat 2183 de observatori pe termen scurt (OTS) din partea Coaliției 2005. Observarea procesului electoral a fost desfășurată pe baza standardelor și principiilor acceptate la nivel internațional, care se regăsesc în Codul de conduită al observatorului și în Regulamentul CEC cu privire la statutul observatorilor. Ziua alegerilor a fost observată în circa 75% din totalul secțiilor de votare. De asemenea, 44 de grupuri mobile de observatori au fost antrenate în monitorizarea procesului electoral în ziua alegerilor. În aceeași zi au fost publicate 4 liste conținând încălcările înregistrate în cadrul procesului de votare.

Procesul de vot din 6 martie s-a desfășurat în mare parte într-o atmosferă liberă, alegătorii nefiind împiedicați să-și exercite în mod liber și secret dreptul de vot. Totuși, au fost înregistrate mai multe nereguli la nivel național.

3.1. Organizarea secțiilor de votare

Deschiderea întârziată a secțiilor de votare a devenit una din tendințele negative de organizare a procesului de votare în ziua alegerilor. Observatorii au semnalat deschiderea întârziată a 50 secții de votare.

Unul din impedimentele care diminuează prezența alegătorilor la urne este amplasarea inadecvată a secțiilor de votare, în locuri incomode care nu sînt accesibile pentru toți cetățenii. Observatorii au sesizat 27 de cazuri în care amplasarea secțiilor a lăsat de dorit.

În pofida prevederilor prohibitorii privind publicitatea electorală în ziua precedentă alegerilor și în cea a alegerilor, în cazul mai multor secții de votare aceste prevederi nu s-au respectat. Observatorii au semnalat 63 astfel de cazuri de prezență a posterelor electorale în preajma și în interiorul secțiilor de votare.

În 52 secții de votare observatorii au raportat despre absența unor membri ai biroului electoral al secției de votare.

3.2. Circumstanțele și procedurile de vot

Au fost depistate multiple cazuri în care urnele de vot au fost sigilate netransparent (fără a se demonstra tuturor membrilor biroului și observatorilor că urna este goală). Observatorii au semnalat sigilarea incorectă a urnelor la 8 secții de votare. Standardele de amenajare a secției de votare presupun organizarea secției în așa mod încît să permită un traseu logic al electoratului, pentru a evita supraaglomerarea și haosul în secția de votare. În opinia observatorilor 76 secții de votare nu au fost organizate conform standardelor, iar 41 secții nu au fost bine dotate (nu a existat numărul necesar de ștampile, buletine de vot, cabine, urne).

Secretul votului reprezintă un element-cheie al unor alegeri libere și corecte. În 31 secții de votare observatorii au remarcat condiții inadecvate pentru asigurarea unui vot secret. În plus, nu toți alegătorii erau informați referitor la procedurile de vot și nu împătureau buletinele de vot, divulgînd astfel opțiunea lor politică.

În localitățile rurale, în mod special, mai persistă fenomenul votării fără prezentarea actului de identitate. În majoritatea cazurilor a fost vorba despre persoane de vîrsta a treia, care

din diferite motive nu și-au luat cu sine actele de identitate pentru a-și exercita dreptul de vot. Observatorii au semnalat 67 secții de votare în care membrii birourilor electorale au admis astfel de cazuri.

Un aspect specific al procesului electoral l-a constituit și intrarea a două sau mai multe persoane în cabina de vot. Fenomenul a fost caracteristic pentru 396 secții de votare.

În multe cazuri alegătorii au prezentat acte de identitate irelevante și, respectiv, nu au putut vota. Observatorii au sesizat asemenea cazuri în 342 secții de votare.

S-a remarcat, de asemenea, că mai mulți funcționari publici locali s-au implicat în mod nepermis în procesul electoral. Observatorii au semnalat 124 secții de votare în care au existat tentative de influențare a opțiunilor electorale ale alegătorilor de către membri ai birourilor electorale sau funcționari publici locali.

Un aspect caracteristic acestor alegeri a fost și încercarea de a introduce fraudulos buletine în urnele de vot. Observatorii au menționat asemenea încercări în 18 secții de votare.

4. Observarea procesului electoral

CEC a reafirmat și detaliat drepturile observatorilor electorali prin adoptarea la 30.12.2004 a Regulamentului privind statutul observatorilor. Regulamentul a avut la bază Codul electoral, precum și alte acte naționale și internaționale în domeniu.

4.1. Observatori internaționali

În scopul asigurării unei monitorizări largi a campaniei pentru alegerea Parlamentului, autoritățile moldovene au adresat o invitație în acest sens BIDDO/ OSCE și altor organizații internaționale de profil.

Scrutinul electoral pentru alegerile Parlamentului Republicii Moldova a fost monitorizat de 817 observatori internaționali și de 158 jurnaliști din străinătate. Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor (MIOA) a fost principalul organism de monitorizare a alegerilor constituit din observatori internaționali. MIOA a reprezentat o operațiune comună la care au luat parte BIDDO/ OSCE, Adunarea Parlamentară a OSCE (AP OSCE), Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) și Parlamentul European (PE).

În ziua alegerilor MIOA a dislocat aproape 500 observatori pe termen lung din 36 state-membre ale OSCE, inclusiv 65 parlamentari din cadrul AP OSCE, APCE și PE. MIOA a observat scrutinul pe întreg teritoriul Republicii Moldova, în aproximativ 1400 secții de votare, iar numărarea voturilor a fost monitorizată în 120 secții de votare. MIOA a fost, de asemenea, prezentă și în 24 consilii electorale de circumscripție pentru a monitoriza totalizarea rezultatelor alegerilor.

În pofida existenței unui cadru, în general, prielnic pentru monitorizarea procesului electoral de către observatorii internaționali, au fost înregistrate mai multe cazuri de expulzare a reprezentanților mai multor organizații din spațiul CSI, dar în special din Rusia, care au anunțat că intenționau să depună cereri de acreditare la Ministerul Afacerilor Externe (MAE). Potrivit observatorilor naționali, MAE al Republicii Moldova a respins patru cereri de acreditare a observatorilor internaționali din partea Partidului Republican "Assar" (Kazahstan), Adunării Parlamentare a Uniunii Rusia-Belarus, Adunării Internaționale pentru Apărarea Drepturilor Omului (Rusia) și organizației neguvernamentale CIS-EMO (Rusia). Persoanele venite în calitate de observatori din

partea ultimei, la invitația organizației locale "Adjuta-Cives", au fost reținute și expulzate, fără a li se invoca motive plauzibile și prezenta o decizie oficială în acest sens. În opinia observatorilor electorali, această situație a putut fi evitată dacă procedura de acreditare a observatorii internaționali ar fi fost mult mai clară și stipulată expres în Regulamentul privind statutul observatorilor.

4.2. Observatori naționali

Alegerile parlamentare au fost monitorizate și de numeroși observatori naționali. Aceștia au fost acreditați din partea concurenților electorali și din partea mai multor organizații neguvernamentale de profil din Republica Moldova. Majoritatea covârșitoare a observatorilor naționali independenți, peste 2200, au reprezentat Coaliția 2005. Circa 60 din aceștia, reprezentând consorțiul CHDOM-LADOM-ADEPT, au fost observatori pe termen lung și au desfășurat activități de monitorizare a procesului electoral în perioada preelectorală, electorală și postelectorală.

Deși, în linii generale, activitatea observatorilor pe termen lung a decurs în limitele stabilite de reglementările naționale și internaționale în domeniu, au fost atestate câteva cazuri de intimidare a acestora de către reprezentanți ai organelor de forță. În plus, în aproximativ 15% din secții de votare la nivel național observatorii pe termen scurt au întâmpinat probleme de înregistrare la secțiile de votare. Motivul invocat frecvent de președintele biroului electoral și lipsit de temei juridic s-a redus la faptul că observatorii nu s-au înregistrat în ziua precedentă alegerilor sau că aceștia nu dispuneau de un document special care ar confirma acest fapt, legitimația de acreditare a observatorului nefiind luată în considerație.

5. Evaluarea caracterului alegerilor

5.1. MIOA

MIOA a constatat, la 7 martie 2005, în raportul său preliminar de observare a scrutinului că "alegerile parlamentare din 6 martie 2005 din Republica Moldova s-au desfășurat în general în conformitate cu majoritatea angajamentelor OSCE, cu standardele Consiliului Europei și cu alte standarde internaționale referitoare la alegeri. Cu toate acestea, nu au reușit să îndeplinească unele angajamente și standarde indispensabile pentru un proces electoral cu adevărat competitiv. În special, condițiile desfășurării campaniei electorale și accesul la mass-media nu au fost suficient de echitabile; în această privință, s-au confirmat tendințele negative constatate încă de la alegerile locale din 2003. Au existat numeroase tentative – mai ales prin intermediul autorităților publice locale – de a împiedica desfășurarea alegerilor într-o manieră pe deplin liberă și competitivă. Acest mediu restrictiv, îndeosebi restricțiile privind acoperirea mediatică a campaniei, au sporit avantajele partidului de guvernământ și nu au servit la crearea unor condiții de campanie suficient de echitabile"⁴.

5.2. COALIȚIA 2005

Coaliția 2005 a conchis, la 7 martie 2005, în raportul său preliminar de monitorizare a scrutinului că "în linii generale, alegerile parlamentare din 6 martie 2005 s-au desfășurat cu respectarea parțială a standardelor și principiilor OSCE în domeniul alegerilor, consfințite prin Documentul de la Copenhaga adoptat în 1990 și a angajamentelor și obligațiilor pe care și le-a asumat Republica Moldova în calitatea sa de stat membru al Consiliului Europei". Cu toate acestea, "campania electorală pentru alegerile parlamentare din 6 martie 2005 s-a desfășurat cu încălcarea standardelor privind alegerile autentice, libere și corecte. Votul exprimat de alegători în ziua alegerilor a fost exprimat în general în

⁴ http://www.osce.org/documents/odihr/2005/03/4371_mo.pdf.

mod liber, însă acest vot nu a fost bazat pe o informare amplă și deplină a alegătorilor cu privire la procesul electoral”⁵.

6. Perioada postelectorală

Perioada postelectorală a fost monitorizată, începînd cu 7 martie pînă pe 31 martie 2005, de observatorii pe termen lung. Informația a fost colectată bilunar pe baza unui chestionar-tip, care a inclus întrebări referitor la: situația postelectorală din unitățile teritorial-administrative ale țării; raporturile dintre autoritățile publice și membrii, susținătorii formațiunilor politice participante la competiția electorală din 2005; respectarea de către organele electorale a obligațiilor lor postelectorale; relațiile dintre exponenții concurenților electorali etc.

În urma monitorizării s-a constatat că perioada în cauză a fost una relativ calmă și liniștită. În opinia observatorilor, una din explicațiile acestui fapt o constituie generalizarea unei incertitudini în societate și a unei stări de expectativă legate de alegerea Președintelui Republicii Moldova, care a urmat, pe 4 aprilie 2005, la aproximativ o lună de la ziua alegerilor parlamentare.

Cu toate acestea, observatorii au remarcat și o serie de deficiențe. Problemele semnalate în această perioadă se reduc în principal la amenințarea, inclusiv pe cale administrativă, a unor susținători ai BMD de către funcționari publici locali (or. Rîșcani, raioanele Criuleni, Florești) și la intimidarea unor alegători suspecți că și-ar fi oferit votul lor pentru actori electorali concurenți PCR (com. Mărculești, Florești).

Totodată, monitorizarea postelectorală a permis și elucidarea *post-factum* a unor nereguli din timpul perioadei electorale. Printre acestea un loc central îl ocupă cazurile de acordare de către unii concurenți electorali a bunurilor de larg consum (PCR în s. Zastînca, Soroca) sau a unor sume bănești (BMD în s. Ecaterinovca, Cimișlia) pentru a-și asigura loialitatea alegătorilor.

Observatorii au remarcat, de asemenea, că atît pe parcursul perioadei postelectorale, cît și celei precedente nici un susținător al PCR nu a fost sancționat administrativ pentru afișarea arbitrară a materialelor electorale publicitare, în timp ce în rîndul susținătorilor altor concurenți electorali au fost sesizate mai multe astfel de cazuri.

⁵ <http://www.e-democracy.md/files/2005monitoringreport06.pdf>.

III. RECOMANDĂRI

Alegerile parlamentare din 6 martie 2005 au readus în atenția opiniei publice un șir de lacune privind cadrul legislativ, organizarea și desfășurarea unui proces electoral democratic, libertatea mass-media etc. Necesitatea revizuirii cadrului legislativ electoral a fost semnalată în repetate rânduri de societatea civilă precum și de misiunile internaționale de observare a alegerilor care au formulat recomandări în acest sens. În iulie 2004, Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția) a adoptat „Recomandările comune asupra legislației electorale și administrării alegerilor în Moldova ale Consiliul Europei (CE) și Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) al OSCE”. Aceste recomandări vor fi completate cu recomandări noi ale misiunilor naționale și internaționale de observatori, ca urmare a alegerilor din anul 2005. Reamintim cu acest prilej cele mai importante recomandări ale CE și OSCE privind revizuirea cadrului legislativ:

- coborârea pragului electoral;
- revizuirea criteriilor de formare a CEC. În recomandări se constată că nu există un mecanism care să garanteze că CEC este în totalitate independentă de forțele politice și se recomandă ca membrii CEC să fie desemnați pe baza unui sistem proporțional între partidele politice parlamentare sau între cele care au obținut peste 1% la alegerile precedente;
- stabilirea ordinii de înscriere a candidaților în buletinele de vot prin tragere la sorți;
- excluderea sau cel puțin limitarea termenului în care partidele politice pot modifica listele candidaților pentru a evita eventuale confuzii;
- detalierea regulilor referitoare la utilizarea infrastructurilor publice în timpul campaniei;
- elaborarea unui cod deontologic pentru jurnaliști în campania electorală și o mai bună reglementare a reflectării campaniei în mass-media electronică;
- anularea interdicției persoanelor sub 18 ani de a participa la campania electorală;
- introducerea unui control mai strict al listelor electorale suplimentare sau renunțarea la acestea și elaborarea unui sistem de prevenire și verificare a votului multiplu prin sistemul cărții de alegător sau a plicurilor duble (votul prin corespondență);
- introducerea unor mecanisme eficiente care ar permite persoanelor care locuiesc temporar în afara locului lor permanent de trai să-și exercite dreptul de vot;
- introducerea un mecanism mai bun care vizează garantarea caracterului secret al votului;
- precizarea obligațiilor cu privire la publicarea rezultatelor înregistrate de birourile electorale;
- detalierea și ameliorarea dispozițiilor din Codul electoral cu privire la rolul observatorilor. Garantarea observării procesului electoral în ansamblu, inclusiv ceea ce precede și ceea ce urmează zilei alegerilor etc.;
- limitarea decăderii din drepturi politice în caz de incapacitate mintală sau condamnare penală pentru comiterea unei infracțiuni respectându-se principiul proporționalității.

În completare, grupul de lucru “Monitorizarea procesului electoral”, pe baza monitorizării efectuate, recomandă următoarele:

- stabilirea și pe viitor a unei liste exhaustive a actelor de identitate admise pentru vot;
- menținerea hotărârii privind aplicarea ștampilei „Votat” în actele de identitate pentru prevenirea votului multiplu;
- revizuirea procedurii de intrare în vigoare a actelor oficiale, în speță a hotărârilor Parlamentului. Pentru evitarea situațiilor similare celei de la sfârșitul lunii decembrie 2004, Legea nr.173-XIII din 06.07.94 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale ar urma să fie completată astfel încât să fie prevăzut expres că data intrării în vigoare indicată în textul actului oficial poate fi doar o dată ulterioară publicării actului respectiv în *Monitorul oficial*;
- revizuirea procedurii de verificare a listelor electorale, demararea acestei proceduri preelectorale cât mai curînd posibil. În paralel asigurarea actualizării anuale a listelor electorale și de către Comisia Electorală Centrală (CEC) și de către autoritățile locale în conformitate cu art. 22 lit. q) din Codul electoral;
- soluționarea problemei actelor de identitate expirate (circa 100.000 de unități), a celorlalte acte de diferite tipuri expirate (circa 500.000 de unități), soluționarea de o manieră definitivă a problemei utilizării pașapoartelor de tip sovietic și a situațiilor în care alegătorii nu posedă nici un fel de acte de identitate;
- soluționarea problemei persoanelor domiciliat în regiunea transnistreană care au dreptul să le fie perfectată cetățenia Republicii Moldova, dar care din cauza obstacolelor create de regimul separatist nu au primit-o pînă în prezent etc.;
- asigurarea dreptului de vot pentru alegătorii aflați în străinătate și alegătorilor din regiunea transnistreană, introducerea votului prin corespondență;
- soluționarea de o manieră definitivă și explicită a problemei votului alegătorilor care locuiesc în afara locului lor permanent de trai, avînd sau neavînd reședință, inclusiv problema studenților;
- asigurarea accesului cetățenilor Republicii Moldova la informație, în special a celor domiciliați în regiunea transnistreană și crearea unui spațiu informațional național competitiv;
- asigurarea egalității de șanse a tuturor concurenților electorali, inclusiv accesul în mass-media cu acoperire națională, organizarea dezbaterilor publice de la începutul campaniei electorale etc.;
- obligarea candidaților, funcționari de stat, să se degreveze din funcție în perioada electorală;
- creșterea transparenței organelor electorale în procesul de luare a deciziilor. Distribuiea imediată, la cerere, a copiilor hotărîrilor adoptate tuturor părților interesate, inclusiv observatorilor. Publicarea hotărîrilor CEC în *Monitorul oficial*;
- evitarea implicării structurilor de forță în campania electorală;
- clarificarea unor noțiuni din Codul electoral precum noțiunea de „minim de locuri speciale de afișaj electoral” prevăzută de art. 47, alin (13) din Codul electoral;
- asigurarea respectării calendarului electoral (ex: în problema întocmirii și afișării listelor electorale);
- informarea amplă a cetățenilor asupra unor proceduri noi cu privire la exercitarea dreptului de vot (ex: aplicarea ștampilei „Votat” în actele de identitate);
- elaborarea unei proceduri speciale de contencios electoral, asigurarea dreptului la un recurs efectiv, soluționarea în timp util a sesizărilor, plîngerilor și contestațiilor în materie electorală etc.

IV. ANEXE

1. Rezultatele alegerilor pe țară

1.1. Date generale

Numărul de alegători incluși în listele electorale	2 270 668
Numărul de alegători incluși în listele suplimentare	159 869
Numărul de alegători care au primit buletine de vot	1 576 203
Numărul de alegători care au participat la votare	1 576 079
Numărul buletinelor de vot declarate nevalabile	18 251
Numărul total de voturi valabil exprimate	1 557 828

1.2. *Voturi acumulate și mandatele obținute*

Concurenți electorali	Voturi	%	Mandate
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	716 336	45,98%	56
Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)	141 341	9,07%	11
Blocul electoral "Moldova Democrată" (BMD)	444 377	28,53%	34
Partidul Social-Democrat din Moldova (PSDM)	45 551	2,92%	0
Blocul electoral "Patria-Родина" (BEPR)	77 490	4,97%	0
Kirillov Silvia (candidat independent)	3145	0,2%	0
Mișcarea social-politică Republicană "Ravnopravie" (MSPRR)	44 129	2,83%	0
Uniunea Centristă din Moldova (UCM)	11 702	0,75%	0
Bușmachiu Alexandru (candidat independent)	747	0,05%	0
Uniunea Muncii "Patria-Родина" (UMPR)	14 399	0,92%	0
Laguta Maia (candidat independent)	1011	0,06%	0
Matei Ștefan (candidat independent)	1934	0,12%	0
Partidul Țărănesc Creștin Democrat din Moldova (PȚCDM)	21 365	1,37%	0
Ivanțoc Andrei (candidat independent)	1678	0,11%	0
Arsenii Alexandru (candidat independent)	572	0,04%	0
Busuioc Alexei (candidat independent)	983	0,06%	0
Tătaru Tudor (candidat independent)	2273	0,15%	0
Ghelici Fiodor (candidat independent)	1102	0,07%	0
Slivinschi Victor (candidat independent)	495	0,03%	0
Soloviov Anatolii (candidat independent)	452	0,03%	0
Partidul Republican din Moldova (PRM)	592	0,04%	0
Tiron Mircea (candidat independent)	284	0,02%	0
Partidul Dreptății Social-Economice din Moldova (PDSEM)	25 870	1,66%	0

2. Reprezentarea femeilor pe listele de candidați

Concurenți electorali	Numărul total de candidați	Numărul femeilor	În procente %	Printre primii 20 pe listă
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	103	21	20,38	3

Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)	103	51	49,51	10
Blocul electoral "Moldova Democrată" (BMD)	103	25	24,27	3
Partidul Social-Democrat din Moldova (PSDM)	103	22	21,35	4
Blocul electoral "Patria-Родина" (BEPR)	100	25	25,00	1
Mișcarea social-politică Republicană "Ravnopravie" (MSPRR)	69	25	36,23	6
Uniunea Centristă din Moldova (UCM)	103	16	15,50	4
Uniunea Muncii "Patria-Родина" (UMPR)	99	34	34,34	5
Partidul Țărănesc Creștin Democrat din Moldova (PȚCDM)	103	12	11,65	2
Partidul Republican din Moldova (PRM)	57	29	50,87	8
Partidul Dreptății Social-Economice din Moldova (PDSEM)	103	28	27,18	3
Total	1046	288	28,75	49

3. Profilul sociologic al Parlamentului de legislatura a XVI-a⁶

Fracțiuni	PC	BMD	PPCD	Parlamentul în întregime
Numărul de membri	56	34	11	101
Membri fără de partid	15	1	2	18
Vârsta medie (ani)	52,7	48,1	45,9	50,4
Numărul de femei	11	5	5	21
Domiciliați în Chișinău	31	27	9	67
Domiciliați în raioanele de centru	7	4	2	13
Domiciliați în raioanele de nord	13	3	0	16
Domiciliați în raioanele de	4	0	0	4

⁶ Tabelul reflectă situația imediată de după alegeri, înainte de convocarea parlamentului și formarea fracțiunilor parlamentare.

sud				
Domiciliați în afara RM	1	0	0	1
Funcționari ai administrației publice centrale	13	0	0	13
Deputați în actualul Parlament	24	7	3	34
Primari	3	2	0	5
Funcționari ai administrației publice locale	4	4	1	9
Economiști	12	9	0	21
Politologi	11	6	0	17
Manageri	2	4	1	7
Diplomați	2	0	0	2
Ingineri	23	12	2	37
Agronomi	4	0	0	4
Pedagogi	10	5	2	17
Istorici	2	4	1	7
Jurnaliști	0	1	5	6
Medici	3	1	0	4
Filologi	0	1	0	1
Sindicaliști	1	1	0	2
Conducători SA	2	4	0	6

4. Numărul femeilor alese în Parlament

Concurenți electorali	Numărul de deputați aleși	Numărul femeilor	În procente %
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	56	11	19,64
Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)	11	5	45,45
Blocul electoral "Moldova Democrată" (BMD)	34	5	14,70
Total	101	21	20,79

V. INFORMAȚII DESPRE PROIECT ȘI MULȚUMIRI

“Monitorizarea procesului electoral” este un proiect implementat de grupul de lucru constituit din Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Moldova (CHDOM), Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT) și Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM), în cadrul Coaliției civice pentru alegeri libere și corecte „Coaliția 2005”.

Coaliția este o uniune benevolă de organizații neguvernamentale din Republica Moldova care realizează proiecte care au drept scop asigurarea unor alegeri corecte, transparente și democratice ale Parlamentului Republicii Moldova. Coaliția a fost formată pe data de 12 mai 2004 de către 12 organizații neguvernamentale din Republica Moldova, inclusiv cele trei organizații au implementat proiectul “Monitorizarea procesului electoral”. În timp la Coaliție au aderat și alte organizații, numărul membrilor Coaliției la momentul întocmirii raportului fiind de 193 de ONG-uri.

Organizațiile membre ale grupului de lucru au experiența monitorizării a opt campanii electorale desfășurate în Republica Moldova după declararea independenței.

Prezentul raport se referă la perioada 17 noiembrie 2004 – 31 martie 2005 și a fost precedat de cinci rapoarte periodice cu privire la perioada preelectorală și perioada electorală. De asemenea, au fost publicate liste de încălcări și fraude înregistrate în timpul campaniei electorale și în ziua alegerilor. Imediat după alegeri a fost prezentat un raport preliminar cu privire la desfășurarea procesului electoral parlamentar din anul 2005. Timp de o lună de zile după alegeri a fost efectuată monitorizarea postelectorală. Monitorizarea procesului electoral a fost desfășurată pe baza standardelor și principiilor acceptate la nivel internațional care se regăsesc în Codul de conduită al observatorului și în Regulamentul Comisiei Electorale Centrale (CEC) cu privire la statutul observatorilor. Informația din raport a fost colectată prin intermediul chestionarelor săptămânale prezentate de OTL și a rapoartelor prezentate de OTS. Tabelele din anexe au fost alcătuite pe baza rezultatelor și a datelor statistice oficiale.

În total în realizarea proiectului au fost implicate aproximativ 2200 de persoane, reprezentând organizații neguvernamentale, precum și voluntari. Permanent, în realizarea proiectului, timp de aproximativ jumătate de an, au activat circa 50 de persoane. Costul total al proiectului este de \$ 142.539. Acest proiect a fost implementat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), al Agenției Suedeze pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare (SIDA), al Fundației Eurasia, al Ambasadei Statelor Unite la Chișinău și al Institutului Democratic Național (NDI). Punctele de vedere exprimate în acest raport nu reprezintă neapărat și punctele de vedere ale organizațiilor finanțatoare.

Grupul de lucru “Monitorizarea procesului electoral” aduce mulțumiri partenerilor din cadrul Coaliției 2005, Misiunii Internaționale de Observare a Alegerilor, autorităților publice și concurenților electorali pentru sprijin, deschidere și cooperare. De asemenea, dorim să mulțumim observatorilor din cadrul proiectului, precum și voluntarilor pentru efortul depus. În mod special, aducem mulțumiri Comisiei Electorale Centrale pentru receptivitatea de care a dat dovadă pe parcursul desfășurării procesului electoral.